

۱۹

گزارش فصلی تحولات اقتصاد ایران

شماره ۱۹ | تیر ۱۳۹۹

تذکر

آمار و اطلاعات استفاده شده در این گزارش جدیدترین و به‌روزترین آمار و اطلاعاتی است که در زمان انتشار آن (۱۶ تیر ۱۳۹۹) از منابع معتبری که در متن یا زیرنویس‌ها ذکر شده‌اند قابل دسترسی بوده است. آمار، اطلاعات و تحلیل‌های ارائه شده در این گزارش صرفاً جنبه اطلاع‌رسانی داشته و هیچ مسئولیت یا تعهدی را از سوی بانک خاورمیانه و یا سازمان‌ها و افراد وابسته به آن ایجاد نمی‌نماید.

فهرست مطالب

۲	اقتصاد ایران در یک نگاه
۳	۱. بخش واقعی
۷	۲. قیمت‌ها و تورم
۸	۳. تراز پرداخت‌ها
۹	۴. بازار ارز
۱۰	۵. متغیرهای پولی و اعتباری
۱۲	۶. وضعیت مالی دولت
۱۳	۷. بازار سرمایه
۱۴	۸. سایر تحولات

یادداشت: در این گزارش هر جا نرخ رشد متغیری ارائه شده، منظور درصد تغییر آن متغیر در دوره یا مقطع مورد بحث نسبت به دوره یا مقطع مشابه در سال قبل از آن است، مگر این که خلاف آن ذکر شده باشد. برای مثال، منظور از «رشد درآمدهای نفتی در بهار ۱۳۹۸»، درصد تغییر این درآمدها در بهار ۱۳۹۸ نسبت به بهار ۱۳۹۷ است.

نسخه الکترونیکی این گزارش و شماره‌های قبل از آن در آدرس زیر قابل دسترسی است:
<http://middleeastbank.ir/page/EconomicReports>

اقتصاد ایران در یک نگاه

شاخص	سال ۱۳۹۷	بهار ۱۳۹۸	تابستان ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۸	زمستان ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۸	بهار ۱۳۹۹
مشارکت و بیکاری (درصد)							
نرخ مشارکت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۴۰/۵	۴۰/۶	۴۰/۸	۴۰/۱	۳۸/۳	۳۹/۹	-
نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۱۲/۰	۱۰/۸	۱۰/۴	۱۰/۶	۱۰/۶	۱۰/۶	-
نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله	۲۷/۷	۲۶/۵	۲۶/۱	۲۵/۸	۲۵/۷	۲۶/۰	-
نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و زیربخش‌های آن به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (درصد)							
تولید ناخالص داخلی	-۴/۹	-۱۰/۰	-۱۰/۱	-۱/۰	-۶/۳	-۷/۰	-
گروه صنایع و معادن	-۹/۶	-۲۰/۴	-۲۲/۱	-۱/۸	-۱۱/۵	-۱۴/۷	-
گروه کشاورزی	-۱/۵	۴/۹	۶/۷	-۱/۲	۱/۶	۳/۰	-
گروه خدمات	۰/۰	۰/۱	-۰/۱	۰/۴	-۱/۷	-۰/۳	-
تولید ناخالص داخلی بدون نفت	-۲/۴	-۱/۲	-۰/۲	۱/۶	-۲/۵	-۰/۶	-
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (به قیمت بازار)	-۵/۶	-۶/۸	-۲/۶	۰/۰	-۳/۶	-۳/۴	-
نفت (هزار بشکه در روز)							
متوسط تولید*	۳,۲۸۳	۲,۴۰۹	۲,۱۹۱	۲,۱۱۵	۲,۰۵۹	۲,۱۹۴	-
نرخ تورم نقطه به نقطه (درصد)							
رشد شاخص بهای مصرف‌کننده (۱۳۹۵=۱۰۰)	۲۶/۸	۵۱/۳	۴۱/۳	۲۷/۷	۲۴/۴	۳۴/۸	۲۱/۱
رشد شاخص بهای تولیدکننده (۱۳۹۵=۱۰۰)	۴۷/۵	۶۹/۵	۴۹/۴	۲۵/۶	۱۵/۰	۳۶/۷	-
تراز پرداخت‌ها (میلیون دلار)							
صادرات نفتی	۶۰,۷۳۵	۱۰,۴۴۱	۵,۷۲۳	۷,۳۲۶	-	-	-
صادرات غیرنفتی	۳۲,۶۵۵	۷,۳۹۳	۷,۵۳۷	۸,۲۶۷	-	-	-
واردات کالا	۶۰,۷۵۵	۱۱,۹۷۲	۱۳,۱۹۶	۱۲,۵۹۷	-	-	-
تراز حساب کالا	۳۲,۶۳۵	۵,۸۶۳	۶۴	۲,۹۹۵	-	-	-
تراز بازرگانی غیرنفتی	-۲۶,۷۲۲	-۴,۵۷۹	-۵,۶۵۳	-۴,۳۳۰	-	-	-
تراز حساب جاری	-۲۶,۷۴۱	۵,۱۴۴	-۱,۰۲۲	۲,۰۳۵	-	-	-
تراز حساب سرمایه	-۱۶,۰۴۴	-۳,۶۵۳	-۴,۳۸۷	-۴,۷۳۷	-	-	-
تغییر در ذخایر بین‌المللی	۹,۸۸۰	-۱,۶۶۶	-۲,۵۷۵	۸۸	-	-	-
نرخ برابری دلار آمریکا با ریال (متوسط طی دوره)							
بازار آزاد	۱۰۶,۲۲۹	۱۳۶,۷۶۲	۱۱۹,۳۹۵	۱۱۸,۱۷۵	۱۳۸,۷۸۲	۱۲۸,۲۷۸	۱۶۲,۳۷۶
رسمی	۴۲,۰۵۶	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰
سامانه نیما (حواله)	-	۹۹,۵۹۳	۱۱۳,۰۹۸	۱۰۸,۹۰۴	۱۲۵,۶۵۷	۱۱۱,۸۱۳	۱۴۴,۴۳۰
متغیرهای پولی و اعتباری (هزار میلیارد ریال - در انتهای دوره)							
پایه پولی	۲,۶۵۶/۹	۲,۷۴۴/۳	۲,۹۵۱/۲	۳,۱۴۲/۶	۳,۵۲۵/۲	۳,۵۲۵/۲	-
بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی	۱,۳۸۱/۷	۱,۳۴۵/۵	۱,۲۱۸/۸	۱,۱۱۳/۹	۱,۱۰۷/۵	۱,۱۰۷/۵	-
خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی	۲۹۲/۰	۴۱۴/۸	۳۳۶/۶	۲۴۶/۸	۱۵/۸	۱۵/۸	-
خالص دارایی‌های خارجی به بانک مرکزی	۲,۴۱۶/۵	۲,۳۱۰/۴	۲,۶۵۷/۷	۳,۰۷۲/۴	۳,۶۱۶/۵	۳,۶۱۶/۵	-
نقدینگی	۱۸,۸۲۸/۹	۱۹,۷۹۹/۱	۲۱,۲۶۴/۴	۲۲,۶۲۳/۱	۲۴,۷۲۱/۵	۲۴,۷۲۱/۵	-
حجم پول	۲,۸۵۲/۳	۳,۱۰۸/۷	۳,۳۳۳/۵	۳,۶۳۴/۸	۴,۲۷۳/۰	۴,۲۷۳/۰	-
سپرده‌های دیداری	۲,۳۰۴/۸	۲,۶۰۶/۵	۲,۸۳۴/۹	۳,۱۰۶/۹	۳,۶۶۱/۶	۳,۶۶۱/۶	-
شبه پول (سپرده‌های غیردیداری)	۱۵,۹۷۶/۶	۱۶,۶۹۰/۴	۱۷,۹۳۰/۹	۱۸,۹۸۸/۳	۲۰,۴۴۸/۵	۲۰,۴۴۸/۵	-
وضعیت مالی دولت (هزار میلیارد ریال)							
داده‌های این بخش در دسترس نیست.							
بورس اوراق بهادار تهران (در آخرین روز دوره)							
شاخص کل	۱۷۸,۶۵۹	۲۳۴,۸۷۹	۳۰۲,۱۰۴	۳۵۳,۹۹۷	۵۱۲,۹۰۰	۵۱۲,۹۰۰	۱,۲۷۰,۶۲۷
شاخص مالی	۲۰۵,۲۶۶	۲۹۵,۱۷۹	۳۶۴,۵۷۹	۴۳۴,۷۶۷	۶۳۶,۷۰۰	۶۳۶,۷۰۰	۱,۸۵۵,۱۵۱
شاخص صنعت	۱۶۱,۰۳۱	۲۰۹,۴۹۷	۲۷۰,۷۶۹	۳۱۶,۲۱۰	۴۵۸,۰۰۰	۴۵۸,۰۰۰	۱,۱۰۹,۵۳۲
ارزش بازار (هزار میلیارد ریال)	۶,۸۳۰	۸,۹۳۳	۱۱,۰۴۵	۱۲,۹۱۶	۱۸,۷۳۲	۱۸,۷۳۲	۴۷,۵۹۷

مأخذ: گزارش‌های مختلف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران
* بر اساس گزارش‌های اوپک (منابع ثانویه)

۱. بخش واقعی

معادل ۳/۰ درصد اعلام شده که به طور قابل ملاحظه‌ای کمتر از رقم اعلامی بانک مرکزی است.

رشد گروه صنایع و معادن نیز منفی ۱۴/۷ درصد محاسبه شده که بخش عمده آن به دلیل افت شدید زیرگروه استخراج نفت و گاز طبیعی است که در این سال ۳۵/۰ درصد منقبض شده است. بر اساس گزارش مرکز آمار، دو زیرمجموعه دیگر گروه صنایع و معادن با رشد اقتصادی مثبت همراه بوده‌اند. بخش تأمین آب، برق و گاز طبیعی اگرچه در فصل اول و چهارم سال ۱۳۹۸ با افت ارزش افزوده به قیمت‌های ثابت همراه بوده اما در طول این سال ۱/۶ درصد نسبت به سال قبل از آن رشد کرده است. این بخش حداقل در دو دهه گذشته جزو معدود بخش‌های حساب‌های ملی بوده که حتی در دوره‌های رکودی نیز معمولاً به رشد خود ادامه داده است. اما بخش ساختمان، شامل ساختمان‌های مسکونی و غیرمسکونی، جاده‌سازی، سدسازی و غیره که در سال ۱۳۹۷ در رکود به سر برده بود، بر اساس محاسبات مرکز آمار در هر سه فصل ابتدایی سال ۱۳۹۸ با رشد مثبت همراه شد و در مجموع سال نیز ۶/۱ درصد رشد ارزش افزوده به قیمت‌های ثابت را تجربه کرد. این در حالی است که بانک مرکزی رشد بخش ساختمان را منفی ۰/۲ درصد محاسبه کرده است. در نهایت رشد اقتصادی بدون نفت که بانک مرکزی مثبت ارزیابی کرده بود، بر اساس گزارش مرکز آمار منفی ۰/۶ درصد اعلام شده است. جدول ۱ جزئیات نرخ رشد اقتصادی سال‌های اخیر را برای گروه‌های اصلی اقتصاد کشور بر اساس دو گزارش مرکز آمار و بانک مرکزی نشان می‌دهد.

برآوردهای مقدماتی بانک مرکزی از حساب‌های ملی سال ۱۳۹۸ از ایجاد ۲۳،۸۵۳ هزار میلیارد ریال ارزش افزوده حکایت دارد که به قیمت‌های ثابت رشد اقتصادی منفی ۶/۵ درصدی را نشان می‌دهد. بر اساس این برآورد، برخلاف گروه نفت که با افت قابل توجه ارزش افزوده به میزان ۳۸/۷ درصدی مواجه شده، گروه خدمات به قیمت‌های ثابت تنها ۲/۰ درصد افت داشته و دو گروه کشاورزی و صنعت و معدن نیز با افزایش ارزش افزوده همراه بوده‌اند و به قیمت‌های ثابت به ترتیب ۸/۸ درصد و ۲/۳ درصد رشد نشان می‌دهند. در نتیجه، در محاسبات بانک مرکزی بخش غیرنفتی اقتصاد کشور در این سال بزرگتر از سال ۱۳۹۷ بوده و رشد اقتصادی غیرنفتی ۱/۱ درصد برآورد شده است. در سمت تقاضای اقتصاد، افت ۷/۷ درصدی هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی قابل توجه است که چنین کاهش سالانه‌ای دست‌کم از سال ۱۳۸۴ به سابقه نداشته است. سطح هزینه‌های بخش خصوصی در انتهای سال ۱۳۹۸ به قیمت‌های ثابت به سطحی کمتر از سال ۱۳۸۸ تنزل یافته است.

با این حال برآوردهای مرکز آمار از حساب‌های ملی این سال تا حدی متفاوت است. بر اساس گزارش مرکز آمار از جزئیات حساب‌های ملی سال ۱۳۹۸، کل ارزش افزوده ایجادشده در اقتصاد کشور در این سال حدود ۳۴،۱۶۰ هزار میلیارد ریال بوده که به قیمت‌های ثابت از رشد اقتصادی منفی ۷/۰ درصدی حکایت دارد. این افت بیشترین انقباض اقتصاد کشور در هفت سال اخیر به حساب می‌آید. در محاسبات مرکز آمار افت گروه خدمات - تقریباً مشابه بانک مرکزی - معادل منفی ۰/۳ درصد بوده اما رشد گروه کشاورزی

جدول ۱- نرخ رشد اجزای تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ در سال ۱۳۹۸ (درصد)

بانک مرکزی		مرکز آمار			
سال	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار
-	-۱۴/۷	-۱۱/۵	-۱/۸	-۲۲/۱	-۲۰/۴
۲/۱	-۱/۸	۲/۴	-۰/۷	-۳/۷	-۵/۰
-	-۳۲/۸	-۲۴/۸	-۱۴/۱	-۴۴/۴	-۳۹/۲
-۳۸/۷	-۳۵/۰	-۲۶/۸	-۱۵/۳	-۴۶/۹	-۴۱/۳
۱/۹	-۲/۱	-۰/۵	-۱/۱	-۳/۳	-۳/۵
۴/۱	۱/۶	-۱۰/۵	۱۸/۵	۲/۵	-۰/۳
-۰/۲	۶/۱	-۲/۹	۱۲/۳	۹/۶	۷/۷
۸/۸	۳/۰	۱/۶	-۱/۲	۶/۷	۴/۹
-۰/۲	-۰/۳	-۱/۷	۰/۴	-۰/۱	۰/۱
۱/۱	-۰/۶	-۲/۵	۱/۶	-۰/۲	-۱/۲
-۶/۵	-۷/۰	-۶/۳	-۱/۰	-۱۰/۱	-۱۰/۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش حساب‌های ملی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش حساب‌های ملی
* دست‌بندی‌های بانک مرکزی و مرکز آمار در گروه صنایع و معادن و همچنین در داخل بخش نفت تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند و لذا در جدول فوق به طور تقریبی معادل‌سازی شده‌اند.

درصد بیشتر از سال قبل از آن بوده است. در اینجا نیز آمار بخش ساختمان در گزارش دو نهاد رسمی کشور تفاوت زیادی با هم دارد و بانک مرکزی رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص بخش ساختمان به قیمت‌های ثابت را منفی ۴/۳ درصد اعلام کرده است. صادرات و واردات کشور در سال ۱۳۹۸ با کاهش به ترتیب ۲۴/۵ درصدی و ۳۹/۸ درصدی به قیمت‌های ثابت همراه شده‌اند که منجر به کاهش حدوداً ۲۰ درصدی خالص صادرات شده است. تغییر در موجودی انبار و اشتباهات آماری نیز در این سال سهم قابل توجه ۱۵ درصدی از هزینه‌های ثابت ناخالص را به خود اختصاص داده و رشد ۱۹/۰ درصدی برای آن به ثبت رسیده است. لازم به ذکر است که مقایسه ارقام این جزء هزینه ناخالص داخلی در دو گزارش مرکز آمار و بانک مرکزی از اختلافی فاحش حکایت دارد. در حالی که مرکز آمار تغییر در موجودی انبار را در هر دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ منفی برآورد کرده و رقم مطلق

در سمت تقاضای اقتصاد، روند نزولی هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی (به قیمت‌های ثابت) از کاهش سطح رفاه جامعه در این سال حکایت دارد. این متغیر که نزدیک به ۴۰ درصد سمت تقاضای اقتصاد کشور را تشکیل می‌دهد، بر اساس گزارش مرکز آمار، در بهار ۱۳۹۸ افت چشمگیر ۹/۵ درصدی و در طول این سال افت ۵/۴ درصدی را به ثبت رسانده است. مصرف دولتی و تشکیل سرمایه ثابت ناخالص نیز روند مشابهی را تجربه کرده‌اند و به ترتیب با کاهش ۱/۷ درصدی و ۳/۴ درصدی در طول سال ۱۳۹۸ مواجه بوده‌اند. بررسی سری زمانی تشکیل سرمایه ثابت نشان می‌دهد که میزان سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۷ به قیمت‌های ثابت، تقریباً به سطح اوایل دهه ۱۳۸۰ بازگشته و در سال ۱۳۹۸ از آن هم پایین‌تر آمده است. البته تشکیل سرمایه در بخش ساختمان طی این مدت مثبت برآورد شده و مقدار آن به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۸ حدود ۶/۱

منعکس شده است. جدول ۲ نرخ رشد هزینه ناخالص داخلی را به تفکیک اجزای آن بر اساس دو گزارش مرکز آمار و بانک مرکزی نشان می‌دهد.

آن در سال ۱۳۹۸ بزرگتر شده، در آمار بانک مرکزی این ارقام در هر دو سال مثبت بوده و رقم آن در جهت مثبت افزایش یافته است. به نظر می‌رسد عمده این اختلاف در محاسبه مصرف بخش دولتی

جدول ۲- نرخ رشد هزینه ناخالص داخلی و اجزای آن به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ در سال ۱۳۹۸ (درصد)

بانک مرکزی	مرکز آمار					
	سال	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار
مصرف خصوصی	-۷/۷	-۵/۴	-۳/۸	-۴/۱	-۴/۱	-۹/۵
مصرف دولت	-۶/۰	-۱/۷	-۱/۷	-۱/۷	-۱/۷	-۱/۷
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	-۵/۹	-۳/۴	-۳/۶	۰/۰	-۲/۶	-۶/۸
ماشین آلات	-۱۰/۰	-۱۱/۸	-۴/۳	-۹/۲	-۱۴/۲	-۱۸/۴
ساختمان	-۴/۳	۶/۱	-۲/۹	۱۲/۳	۹/۶	۷/۸
خالص صادرات کالاها و خدمات	-۲۶/۹	-۱۹/۸	-۴۱/۸	۳/۵	-۳۰/۵	-۷/۲
صادرات	-۲۹/۹	-۲۴/۵	-۴۱/۲	-۸/۸	-۳۳/۵	-۱۴/۵
واردات	-۳۸/۱	-۳۹/۸	-۳۸/۸	-۴۴/۱	-۴۵/۶	-۳۳/۴
تغییر در موجودی انبار و اشتباهات آماری	۲۱/۰	۱۹/۰	-۴۹/۵	-۶۳/۵	۲۳۵/۶	۶۷/۱
محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار	-۶/۸	-۷/۰	-۶/۳	-۱/۰	-۱۰/۱	-۱۰/۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش حساب‌های ملی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش حساب‌های ملی

سرمایه‌گذاری

که بیشتر پروانه‌های بهره‌برداری مجوز گرفته در این مدت به صنایع به نسبت کوچک‌تر تعلق داشته که سرمایه کمتری نیاز داشته‌اند. همچنین از کل جوازهای تأسیس صادره در این یازده ماه بیشترین تعداد مربوط به گروه محصولات غذایی و آشامیدنی با ۳ هزار و ۴۵ عدد و پس از آن ساخت مواد و محصولات شیمیایی با ۲ هزار و ۹۴۲ عدد بوده است. بالاترین سهم پیش‌بینی سرمایه‌گذاری در گروه‌های صنعتی نیز متعلق به گروه ساخت مواد و محصولات شیمیایی با سهم ۲۴/۸ درصدی بوده است. بالاترین سرمایه‌گذاری محقق‌شده نیز به محصولات غذایی و آشامیدنی اختصاص دارد که ۱۷/۳ درصد از کل را شامل می‌شود. جدول ۳ سرمایه پیش‌بینی‌شده برای جوازهای تأسیس صادره و همچنین سرمایه محقق‌شده در پروانه‌های بهره‌برداری مجوز داده‌شده را نشان می‌دهد.

بر اساس آمار اعلام‌شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت، در یازده ماه ابتدایی سال ۱۳۹۸ در مجموع ۲۵ هزار و ۴۵۶ فقره جواز تأسیس در بخش صنعت صادر شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل از آن ۱۸/۸ درصد رشد داشته است. سرمایه پیش‌بینی شده برای جوازهای تأسیس صادره نیز در مدت زمان مورد بررسی بیش از ۳,۳۸۸ هزار میلیارد ریال است که نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۷ رشدی ۲۵/۳ درصدی نشان می‌دهد. از طرفی تعداد پروانه‌های بهره‌برداری، شامل پروانه‌های بهره‌برداری ایجاد و توسعه‌ای، از ابتدای سال تا انتهای بهمن‌ماه این سال به ۵ هزار و ۸۹۲ عدد رسیده که از لحاظ تعداد ۶/۵ درصد رشد داشته، اما ۵۵۲ هزار میلیارد ریال سرمایه‌گذاری مرتبط با آن‌ها حدود ۱/۲ درصد از رقم مدت مشابه سال ۱۳۹۷ کمتر بوده است. از این آمار می‌توان نتیجه گرفت

جدول ۳- سرمایه مجوزهای صادره (هزار میلیارد ریال)

درصد تغییر	یازده ماهه نخست ۱۳۹۸	یازده ماهه نخست ۱۳۹۷
۲۵/۳	۳,۳۸۸/۳	۲,۷۰۴/۹
-۱/۲	۵۵۱/۸	۵۵۸/۵

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت، گزارش مقدماتی عملکرد ۱۱ ماهه اول ۱۳۹۸

نفت

نفت خام کشور در ماه مه ۲۰۱۹ (تقریباً مطابق با اردیبهشت ۱۳۹۸)، با حدود ۴۰ درصد کاهش نسبت به ماه مشابه سال قبل از آن، به کمتر از ۲/۴ میلیون بشکه در روز رسید که به اندازه میزان صادرات در سال‌های قبل از آن بود. این روند کاهنده همچنان بدون توقف ادامه داشت و در ماه مه ۲۰۲۰ (تقریباً مطابق با اردیبهشت ۱۳۹۹) تولید کشور به کمتر از ۲ میلیون بشکه در روز تنزل کرد که حاکی از کاهش شدید درآمدهای دولت از محل صادرات نفتی است. محرمانه تلقی شدن آمار نفتی در مورد صادرات شدیدتر بود و حتی اظهار نظر مسئولین نیز به آن اختصاص پیدا نکرد. با این حال خبرگزاری رویترز با استفاده از منابع غیررسمی مانند داده‌های شرکت اطلاعات انرژی و ردیابی کپلر (Kpler) معمولاً تخمینی از این مقدار اعلام می‌کند که بر این اساس، صادرات نفت ایران در نیمه دوم سال ۱۳۹۸ به

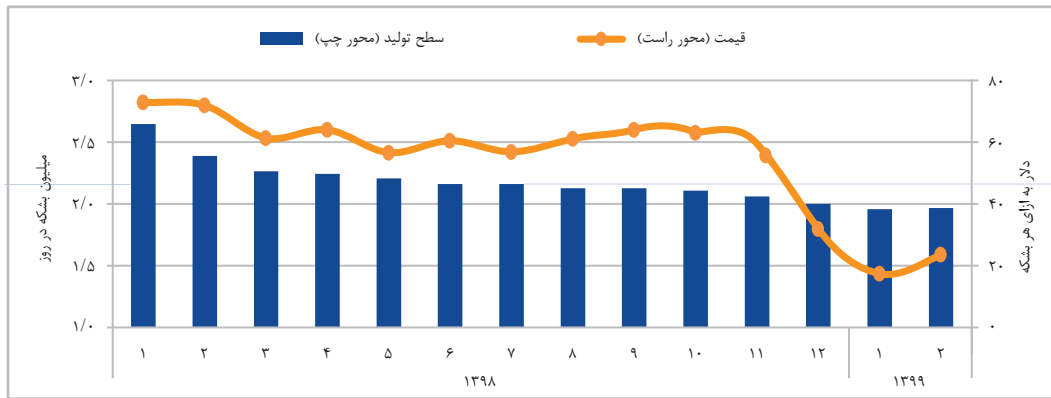
صنعت نفت که در نیم قرن اخیر همواره از ارکان اصلی اقتصاد کشور بوده در چند سال اخیر با چالش‌های متعددی روبه‌رو شده است. بنابر گزارش مرکز آمار ایران از حساب‌های ملی، ارزش افزوده بخش استخراج نفت و گاز طبیعی به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۳ درصد اقتصاد کشور را تشکیل داده، در حالی که این نسبت در سال ۱۳۹۷ حدود ۲۰ درصد و در سال ۱۳۹۶ حدود ۲۲ درصد بوده است.^۱ در پی شرایط خاص تحریمی بخش نفت کشور در یکی دو سال اخیر، انتشار آمار مربوط به تولید و صادرات این بخش مختل شده است. در ارتباط با تولید نفت، بهترین آمار در دسترس مربوط به گزارش‌های اوپک و از منابع ثانویه است. بر اساس این آمار، تولید

۱. به دلیل نوسانات گسترده قیمت نفت، این نسبت‌ها در آمار حساب‌های ملی به قیمت‌های جاری ممکن است گمراه‌کننده باشد.

حدود ۲۹ دلار رسید که تشدیدکننده افت درآمدهای نفتی کشور بود. در واقع در هفته دوم ماه مارس (مطابق با نیمه دوم اسفندماه ۱۳۹۸) و در پی شیوع گسترده ویروس کرونا در سطح جهان، تقاضای نفت به شدت کاهش یافت و تصمیم اوپک پلاس در راستای عدم کاهش عرضه، افت شدید قیمت را حتی تا سطوح نزدیک به ۱۰ دلار در هر بشکه به دنبال داشت. در نتیجه، متوسط قیمت نفت سنگین ایران در فروردین ۱۳۹۹ به حدود بشکه‌ای ۱۷ دلار رسید و در اردیبهشت هم در حدود ۲۳ دلار در نوسان بود. نمودار ۱ قیمت و تولید نفت خام ایران را از ابتدای سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد.

حدود ۲۰۰ هزار بشکه در روز و در اولین ماه سال ۱۳۹۹ به حدود ۷۰ هزار بشکه در روز تنزل یافته که این ارقام حتی در زمان جنگ ایران و عراق هم بی‌سابقه بوده است. البته نقش شیوع بیماری کرونا در اواخر سال گذشته و ادامه آن در سال جاری نیز در کاهش تقاضای جهانی نفت قابل توجه بوده است و بخشی از این افت نیز به شرایط بازار جهانی نفت برمی‌گردد. قیمت نفت خام سنگین ایران که در فروردین ۱۳۹۸ به ۶۸/۵ دلار به ازای هر بشکه رسیده بود و از خرداد تا دی این سال در محدوده ۶۱ تا ۶۴ دلار در نوسان بود، از بهمن‌ماه این سال کاهش شدیدی را تجربه کرد و در آخرین ماه سال گذشته به

نمودار ۱- متوسط تولید روزانه نفت خام و متوسط قیمت نفت سنگین ایران*

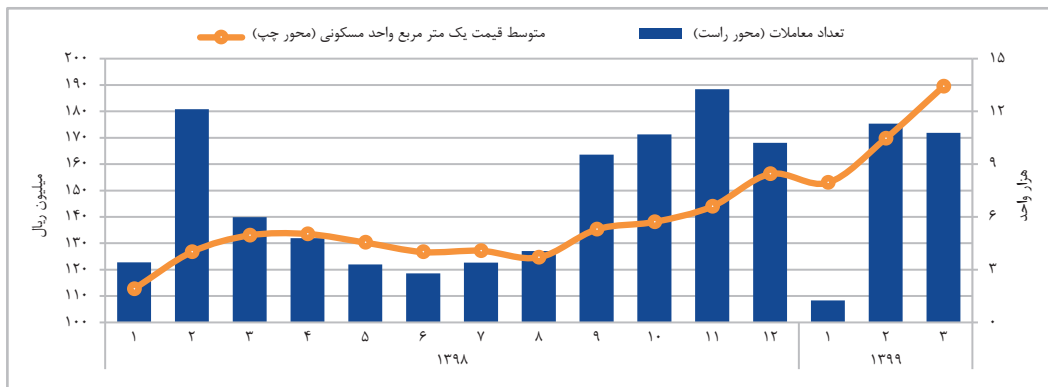
مأخذ: گزارش‌های ماهانه اوپک از بازار نفت، آمار تولید بر اساس منابع ثانویه
* داده‌های موجود در گزارش اوپک بر اساس ماه‌های میلادی بوده که در اینجا به طور تقریبی با ماه‌های شمسی جایگزین شده است.

ثبات شده در این ماه نمی‌توان چندان به آن استناد کرد. تعطیلات سال جدید و عادات فرهنگی مردم کشور در اولین ماه سال همیشه تعداد معاملات فروردین را به حداقل ممکن کاهش داده که در سال ۱۳۹۹ این موضوع با فراگیری ویروس کرونا و محدودیت در رفت و آمدها همراه شد و تعداد معاملات در تهران را به کف یک هزار و ۲۰۰ واحد رساند. با این حال با کاهش اعمال محدودیت‌ها در دو ماه بعدی رونق به معاملات مسکن هم برگشت و در هر کدام از ماه‌های اردیبهشت و خرداد با ثبت حدود ۱۱ هزار معامله، متوسط قیمت یک مترمربع واحد مسکونی در تهران به ترتیب به ۱۷/۰ میلیون تومان و ۱۸/۹ میلیون تومان رسید. این سطح قیمتی حاکی از نرخ رشد ماهانه حیرت‌انگیز ۱۱/۶ درصدی قیمت در بازار مسکن است و نشان می‌دهد در برخی مناطق تهران قیمت در طول تنها یک ماه حتی تا ۲۰ درصد افزایش یافته است. نمودار ۲ روند تغییرات قیمت

مسکن

در سه ماهه نخست سال جاری بازار مسکن هم همانند سایر بازارها رشد قابل توجه قیمت را تجربه کرد. روند صعودی قیمت مسکن که در دوره رونق فعلی از قبل از سال ۱۳۹۷ شروع و در طول چهار ماه مرداد تا آبان ۱۳۹۸ تا حدودی متوقف شده بود، با برگشت انتظارات تورمی و وفور نقدینگی تنها در عرض یک ماه از اوج قیمت قبلی نیز فراتر رفت و تعداد معاملات ثبت‌شده نیز در دو ماه آذر و دی از کل شش ماه قبل از آن بیشتر بود. در آخرین ماه سال ۱۳۹۸ متوسط قیمت هر متر مربع واحد مسکونی در شهر تهران به ۱۵/۶ میلیون تومان رسید که حدود ۴۲ درصد نسبت به اسفند ۱۳۹۷ رشد نشان می‌داد. در اولین ماه سال ۱۳۹۹ آمار از افت خفیف متوسط قیمت حکایت داشت که البته به دلیل تعداد بسیار پایین معاملات

نمودار ۲- تعداد معاملات واحدهای مسکونی و متوسط ماهانه قیمت یک متر مربع از این واحدها در شهر تهران

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش بازار مسکن شهر تهران، شماره‌های مختلف

کمتری نسبت به قیمت داشته است. این نرخ معمولاً در دوران رونق از رشد قیمت جا می‌ماند و در زمان رکود از آن جلو می‌زند. به ویژه زمانی که رشد قیمت از سمت افزایش تقاضای غیرمصرفی باشد به طور طبیعی رشد اجاره بیشتر عقب می‌ماند، چرا که تقاضا برای اجاره تنها تقاضای مصرفی است و جنبه سرمایه‌ای ندارد. از طرف دیگر بخشی از واحدهایی که به قصد سرمایه‌گذاری خریداری می‌شوند خود وارد بازار اجاره شده و عرضه آن را زیاد می‌کنند. با این حال انتظار می‌رود که در بلندمدت نسبت قیمت به اجاره فاصله زیادی از روند بلندمدت خود نداشته باشد و لذا رشد اجاره‌بها تداوم و حتی سرعت یابد. ذکر این نکته هم لازم است که آمار اعلام‌شده در گزارش بانک مرکزی برای نرخ اجاره در هر ماه به دلیل نحوه محاسبه دچار کم‌برآورد بوده و تغییرات اتفاق افتاده را با تأخیر نشان می‌دهد. در واقع در این گزارش نرخ اجاره واحدهای تحت اجاره در هر ماه را اعلام می‌کند که قرارداد خیلی از آن‌ها قبلاً بسته شده و افزایش قیمت‌ها هنوز در آنها اعمال نشده است.

کار کشور بوده است. اما کاهش مشارکت اقتصادی در این سال از رشد کمتر جمعیت فعال به نسبت کل جمعیت نشأت گرفته که می‌تواند در عوامل مختلفی از قبیل ناامیدی برای ورود به بازار کار ریشه داشته باشد. نرخ پایین مشارکت در مقایسه با سایر کشورها یکی از شاخص‌های همیشگی اقتصاد ایران حداقل در چهار دهه اخیر بوده است. این نرخ پایین عمدتاً از جانب جمعیت زنان کشور ایجاد می‌شود، به طوری که از جمعیت ۳۰/۵ میلیون نفری زنان ۱۵ ساله و بیشتر در ایران، کمتر از ۵/۲ میلیون نفر علاوه بر قابلیت، تمایل انجام کار را هم داشته‌اند. البته این امر به معنای آن نیست که در شرایط و فرصت‌های برابر زنان مشارکت یا فعالیت کمتری داشته‌اند، بلکه نشان می‌دهد فراتر از زمینه‌های فرهنگی، مهارت‌پروری در سیستم آموزشی کشور به خوبی انجام نشده و از طرف دیگر زیرساخت‌ها و موقعیت‌های موجود در بازار کار مناسب و پذیرای ورود زنان نبوده است. علاوه بر این، آمار نگران‌کننده دیگر در مورد جمعیت جوان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است که شاخص‌های نیروی کار آنان نامناسب‌تر از متوسط جامعه بوده است و باز هم در این بین زنان وضعیت دشوارتری را تجربه کرده‌اند. در سال ۱۳۹۸ بیش از ۲/۱ میلیون نفر از جمعیت ۱۸ تا ۳۵ ساله کشور موفق به یافتن شغل مورد نظر خود نشدند که معادل ۱۷/۹ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی است. همچنین، نرخ بیکاری در بین فارغ‌التحصیلان آموزش عالی ۱۶/۷ درصد بوده و سهم بیکاران دارای آموزش عالی از کل جمعیت بیکار به ۴۱/۶ درصد رسیده است. جدول ۴ برخی شاخص‌های مهم بازار کار کشور را در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد.

جدول ۴- شاخص‌های اصلی بازار کار ایران به تفکیک جنسیت برای جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در سال ۱۳۹۸

کل	مرد	زن
نرخ (درصد)	۴۴/۱	۱۷/۰
تعداد (میلیون نفر)	۲۷/۲	۵/۲
نسبت* (درصد)	۳۹/۴	۱۴/۰
تعداد (میلیون نفر)	۲۴/۳	۴/۳
نرخ (درصد)	۱۰/۷	۱۷/۵
تعداد (میلیون نفر)	۲/۹	۰/۹
نرخ (درصد)	۱۷/۹	۲۹/۷
تعداد (میلیون نفر)	۲/۱	۰/۷
نرخ (درصد)	۱۶/۷	۲۶/۲
تعداد (میلیون نفر)	۱/۲	۰/۶
سهم جمعیت دارای اشتغال ناقص زمانی (درصد)	۹/۹	۵/۵

و تعداد معاملات را از ابتدای سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. توزیع فراوانی تعداد واحدهای مسکونی معامله‌شده در شهر تهران بر حسب قیمت کل واحد نشان می‌دهد که با وجود افزایش شدید قیمت‌ها، نزدیک به ۳۰ درصد معاملات خرد بر روی واحدهایی انجام گرفته که بین ۳۵۰ تا ۸۵۰ میلیون تومان ارزش داشته‌اند. به بیان دیگر، واحدهای کوچک متراژ ۵۰ تا ۷۰ متری بیشترین حجم معاملات در این ماه را به خود اختصاص داده‌اند. این روند در فروردین و اردیبهشت هم تقریباً به همین شکل بوده است. به طور طبیعی افزایش قیمت‌ها در بازار مسکن موجب افزایش اجاره‌بهای واحدهای مسکونی نیز شده است اما سرعت رشد اجاره در طول این دوره بسیار کمتر از سرعت رشد قیمت بوده و لذا نسبت قیمت به اجاره بسیار بالا رفته است. این نسبت به طور متوسط از ابتدای سال ۱۳۸۰ تا انتهای سال ۱۳۹۷ حول ۱۵ واحد در نوسان بوده، در حالی که در سال ۱۳۹۸ به بالای ۲۵ واحد رسیده و در سه ماهه نخست امسال نیز تقریباً در همین سطوح باقی مانده است. نرخ رشد اجاره‌بها در بازار مسکن همیشه نوسانات

نیروی کار

آمار منتشرشده از وضعیت بازار کار کشور برای زمستان ۱۳۹۸ حاکی از آن است که جمعیت بیکار به ۲/۱۸ میلیون نفر و نرخ بیکاری به ۱۰/۶ درصد رسیده است. این آمار نسبت به زمستان سال ۱۳۹۷ به ترتیب ۴۸۳ هزار نفر و ۱/۷ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد و از بهبود نسبی این شاخص بازار کار حکایت دارد. از طرف دیگر، نرخ مشارکت در زمستان این سال به نسبت زمستان قبل از آن کاهش داشته و با افت ۱/۱ واحد درصدی به ۴۲/۴ درصد رسیده که از جمعیت فعال ۲۶/۲ میلیون نفری حکایت دارد. با در نظر گرفتن سه فصل دیگر، برای جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در کل سال ۱۳۹۸ نرخ مشارکت ۴۴/۱ درصد و نرخ بیکاری ۱۰/۷ درصد محاسبه می‌شود که نسبت به سال قبل از آن به ترتیب ۰/۴ واحد درصد و ۱/۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. بهبود مختصر نرخ بیکاری در سال ۱۳۹۸ برخلاف روند کلی اقتصاد و در حالی رخ داده که وضعیت کلان اقتصادی کشور به نسبت سال‌های قبل از آن به مراتب سخت‌تر بوده است. آمار نرخ بیکاری در سال ۱۳۹۸ برای مردان و زنان به ترتیب ۹/۰ درصد و ۱۷/۵ درصد به ثبت رسیده است که تأییدکننده شرایط کاری به نسبت نامناسب‌تر برای زنان است. با وجود این که سهم کوچکی از زنان وارد بازار کار شده‌اند، همچنان در مقایسه با مردان نرخ بیکاری بالاتری را تجربه می‌کنند. این تفاوت در نرخ بیکاری تقریباً در همه سال‌های چهار دهه اخیر تکرار شده و بالا بودن جمعیت غیرفعال بانوان از جمله مهمترین چالش‌های بازار

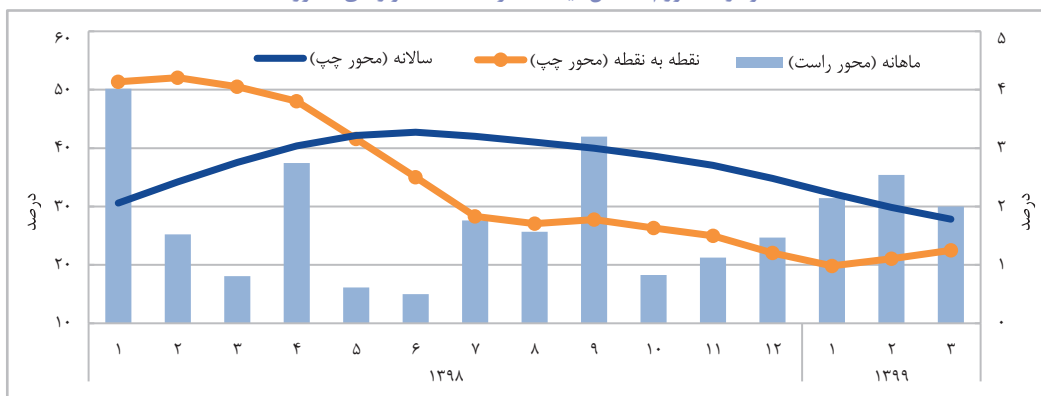
مأخذ: مرکز آمار ایران، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در سال ۱۳۹۸
* درصد افراد شاغل به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر

۲. قیمت‌ها و تورم

و از ۰/۸ درصد در این ماه به بیش از ۲ درصد در ماه‌های بهار امسال رسیده و انتظار می‌رود تورم نقطه به نقطه نیز روند فزاینده داشته باشد و از یک یا دو ماه آینده از تورم سالانه سبقت بگیرد و لذا روند تورم سالانه نیز در تابستان مجدداً صعودی شود. در واقع افزایش قابل توجه نقدینگی و پایه پولی به خصوص در سه ماهه نخست امسال شرایط لازم برای افزایش مجدد تورم و حتی تجربه تورم‌های بسیار بالاتر را فراهم کرده است. نمودار ۳ انواع نرخ تورم شاخص قیمت مصرف‌کننده را برای خانوارهای کل کشور نشان می‌دهد.

عدد شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۵=۱۰۰) برای خانوارهای کل کشور، در خرداد امسال به ۲۱۴/۲ رسید که نسبت به ماه مشابه سال گذشته ۲۲/۵ درصد و نسبت به اردیبهشت همین سال ۲/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۹ روند تورم سالانه همچنان نزولی بوده و در خرداد به ۲۷/۸ درصد رسیده است. پایین‌تر بودن تورم نقطه به نقطه به نسبت تورم سالانه در فاصله مرداد سال گذشته تا خرداد امسال نشانه‌ای از روند کاهشی تورم سالانه در این مدت بود. با این حال تورم ماهانه از دی‌ماه پارسال افزایشی بوده

نمودار ۳- تورم شاخص قیمت مصرف‌کننده خانوارهای کشور

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش شاخص بهای مصرف‌کننده، شماره‌های مختلف

عمدتاً در بر گیرنده خدمات غیرقابل مبادله است، سرعت پایین افزایش قیمت‌ها در این بخش قابل انتظار بوده و در مورد بخش حمل‌ونقل نیز افزایش قیمت‌ها بعد از جهش قیمت رسمی بنزین در زمستان گذشته اتفاق افتاده است. قیمت خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها که در ماه‌های گذشته با سرعت بیشتری نسبت به شاخص کل در حال افزایش بود، در خرداد کمی تعدیل شد و نرخ تورم سالانه و نقطه به نقطه به ترتیب ۲۷/۴ درصدی و ۱۴/۹ درصدی را به ثبت رساند. در مورد تورم ماهانه نیز بیشترین نرخ با ۳/۶ درصد به بخش تفریح و فرهنگ اختصاص دارد که تقریباً در طول سال گذشته از تورم کل جا مانده بود. جدول ۵ تغییرات شاخص قیمت مصرف‌کننده را برای گروه‌های اصلی سید خانوار در خرداد امسال نشان می‌دهد که بر اساس تورم سالانه مرتب شده است.

بررسی گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده مرکز آمار در انتهای بهار امسال از رشد سریع‌تر قیمت کالاها در مقایسه با خدمات حکایت دارد که به ترتیب نرخ تورم سالانه ۳۱/۹ درصد و ۲۲/۵ درصد را به ثبت رسانده‌اند. در این میان کالا‌های بادوام با ۴۱/۵ درصد بیشترین رشد قیمتی را داشته‌اند که هم می‌تواند به دلیل تقاضای بیشتر این کالاها در شرایط انتظارات تورمی بالا و هم تأثیر سریع‌تر افزایش نرخ ارز روی این کالاها باشد. در میان بخش‌های اصلی سید خانوار کل کشور در محاسبات شاخص قیمت مصرف‌کننده، بیشترین نرخ تورم سالانه با ۴۵/۱ درصد مربوط به بخش حمل و نقل و کمترین آن با ۸/۷ درصد متعلق به گروه ارتباطات بوده است. بیشترین و کمترین نرخ تورم نقطه به نقطه نیز به ترتیب متعلق به همین بخش‌ها بوده است. از آنجایی که بخش ارتباطات

جدول ۵- تورم شاخص قیمت کالا و خدمات مصرفی خانوارهای کشور بر حسب بخش‌های اصلی در خرداد ۱۳۹۹

سالانه	نقطه به نقطه	ماهانه	ضرب اهمیت	
۸/۷	۷/۰	۱/۰	۲/۹	ارتباطات
۱۴/۵	۱۶/۰	۲/۷	۰/۶	دخانیات
۲۱/۵	۲۰/۴	۰/۳	۱/۹	آموزش
۲۲/۶	۲۱/۷	۱/۴	۳۵/۵	مسکن، آب، برق و سوخت‌ها
۲۴/۴	۲۴/۰	۳/۱	۷/۱	بهداشت و درمان
۲۷/۴	۱۴/۹	۲/۴	۲۶/۶	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۲۹/۴	۲۵/۳	۳/۱	۴/۲	کالاها و خدمات متفرقه
۳۱/۶	۱۷/۹	۲/۵	۱/۴	هتل و رستوران
۳۴/۹	۲۶/۵	۳/۶	۱/۷	تفریح و فرهنگ
۳۶/۳	۲۸/۰	۲/۷	۴/۸	پوشاک و کفش
۳۷/۰	۲۶/۶	۳/۴	۳/۹	مبلمان و لوازم خانگی
۴۵/۱	۴۸/۶	۰/۵	۹/۴	حمل و نقل
۲۷/۸	۲۲/۵	۲/۰	۱۰۰/۰	شاخص کل

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش شاخص بهای مصرف‌کننده، خرداد ۱۳۹۹

۳. تراز پرداختها

واردات بوده است و همین امر منجر به افت قابل توجه حساب کالا شده است. ارزش واردات کالا در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ معادل ۳۷/۸ میلیارد دلار و ۲۰/۹ درصد کمتر از مدت مشابه سال ۱۳۹۷ بوده، در حالی که ارزش صادرات کالا در همین مدت با افت ۳۷/۲ درصدی به ۴۶/۷ میلیارد دلار بالغ شده است. در این مدت ارزش صادرات نفتی ۵۲/۴ درصد و ارزش صادرات غیرنفتی ۷/۲ درصد کاهش یافته است. به این ترتیب صادرات غیرنفتی در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ به ۲۳/۲ میلیارد دلار بالغ شده که اندکی کمتر از صادرات نفتی ۲۳/۵ میلیارد دلاری است.

از سوی دیگر، واردات نفتی و گازی کشور در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ با کاهش ۹۹/۶ درصدی به صفر نزدیک شده است. واردات غیرنفتی نیز با کاهش ۱۸/۶ درصدی مواجه شده و از ۳۷/۸ میلیارد دلار فراتر نرفته است. در نتیجه این تحولات، در این مدت مازاد تراز بازرگانی نفتی با کاهش چشمگیر ۵۱/۱ درصدی به رقم ۲۳/۵ میلیارد دلار و کسری تراز بازرگانی غیرنفتی با کاهش ۳۱/۹ درصدی به ۱۴/۶ میلیارد دلار بالغ شده است. کسری حساب خدمات نیز در این مدت با کاهش ۴۵/۵ درصدی به حدود ۳/۴ میلیارد دلار رسیده است. در نهایت حساب درآمد و انتقالات جاری در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ به ترتیب ۵۴/۱ درصد و ۱/۴ درصد کاهش یافته‌اند. جدول ۶ جزئیات موازنه پرداختها را در فاصله سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ نشان می‌دهد.

جدول ۶- جزئیات موازنه پرداختها (میلیارد دلار)

درصد تغییر نه ماهه ۱۳۹۸ به نه ماهه ۱۳۹۷	درصد تغییر ۱۳۹۷ به ۱۳۹۶	نه ماهه نخست		۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	
		۱۳۹۸	۱۳۹۷				
-۷۰/۹	۶۹/۱	۶/۲	۲۱/۲	۲۶/۷	۱۵/۸	۱۶/۴	حساب جاری
-۶۶/۴	۴۴/۴	۸/۹	۲۶/۶	۳۲/۶	۲۲/۶	۲۰/۸	حساب کالا
-۳۷/۲	-۴/۸	۴۶/۷	۷۴/۴	۹۳/۴	۹۸/۱	۸۴/۰	صادرات کالا (فوب)
-۵۲/۴	-۷/۷	۲۳/۵	۴۹/۴	۶۰/۷	۶۵/۸	۵۵/۸	صادرات نفتی
-۷/۲	۱/۰	۲۳/۲	۲۵/۰	۳۲/۷	۳۲/۳	۲۸/۲	صادرات غیرنفتی
-۲۰/۹	-۱۹/۶	۳۷/۸	۴۷/۸	۶۰/۸	۷۵/۵	۶۳/۱	واردات کالا (فوب)
-۹۹/۶	-۵۰/۱	۰/۰	۱/۴	۱/۴	۲/۸	۱/۴	گاز و فرآورده‌های نفتی
-۱۸/۶	-۱۸/۴	۳۷/۸	۴۶/۴	۵۹/۴	۷۲/۸	۶۱/۷	سایر کالا
-۴۵/۵	-۷/۲	-۳/۴	-۶/۳	-۷/۴	-۷/۹	-۵/۹	حساب خدمات
-۵۴/۱	۲۰/۶	۰/۲	۰/۴	۰/۸	۰/۷	۰/۹	حساب درآمد
-۱/۴	۳۹/۲	۰/۵	۰/۵	۰/۷	۰/۵	۰/۶	حساب انتقالات جاری
۴۹/۳	-۱۷/۰	-۱۲/۸	-۸/۶	-۱۶/۰	-۱۹/۳	-۱۸/۳	خالص حساب سرمایه
-	-۸۲/۳	۲/۵	-۵/۱	-۰/۸	-۴/۶	-۵/۸	اشتباهات و از قلم افتادگی
-۱۵۵/۲	-	-۴/۲	۷/۵	۹/۹	-۸/۱	-۷/۷	موازنه کل

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

اساسی بوده است. صادرات اما هم از نظر وزنی و هم از نظر ارزشی کاهش به ترتیب ۵۱/۸ درصدی و ۴۸/۷ درصدی داشته است. به این ترتیب با وجود افزایش انگیزه صادرکنندگان در نتیجه رشد نرخ ارز، شرایط مربوط به شیوع بیماری کرونا، تشدید تحریم‌های آمریکا و همچنین سیاست‌های اشتباه داخلی اجازه افزایش صادرات را نداده است.

در نتیجه تحولات تجاری کشور، مازاد یک میلیارد و ۵۰۲ میلیون دلاری تراز بازرگانی غیرنفتی گمرکی در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۸ به کسری ۷۴۱ میلیون دلاری در دوره مشابه سال ۱۳۹۹ تبدیل شده است. آمار تجارت خارجی کشور در دو ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ در جدول ۷ آمده است.

آخرین آمار تجارت خارجی منتشر شده از سوی گمرک در زمان تهیه این گزارش مربوط به دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ است. در این بازه زمانی تجارت کشور عمدتاً تحت تأثیر تأثیر شیوع ویروس کرونا کاهش یافته، در حالی که این کاهش در سمت صادرات شدیدتر بوده است. در این مدت ۶/۴ میلیون تن کالا به ارزش ۵/۰ میلیارد دلار به کشور وارد و ۱۴/۵ میلیون تن کالا به ارزش ۴/۳ میلیارد دلار از کشور صادر شده است. بنابراین واردات نسبت به مدت مشابه سال قبل از نظر وزنی ۱۰/۸ درصد افزایش و از نظر ارزشی ۲۶/۸ درصد کاهش یافته است. به دلیل عدم انتشار جزئیات این آمار، نمی‌توان در مورد جزئیات آن به قطعیت نظر داد اما احتمالاً افزایش وزنی واردات در این مدت ناشی از واردات بیشتر کالاهای

جدول ۷- تجارت خارجی کشور در دو ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

درصد تغییرات	دو ماهه نخست ۱۳۹۹		دو ماهه نخست ۱۳۹۸		وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
	وزن	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)		
واردات	۱۰/۸	۵,۰۴۱	۶,۴۰۵	۶,۸۸۵	۵,۷۷۹	۵,۷۷۹
صادرات	-۵۱/۸	۴,۳۰۰	۱۴,۵۲۲	۸,۳۸۷	۳۰,۱۲۱	۳۰,۱۲۱
تراز بازرگانی غیرنفتی	-۶۶/۷	-۷۴۱	۸,۱۱۷	۱,۵۰۲	۲۴,۳۴۲	۲۴,۳۴۲

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران، گزارش آمار مقدماتی تجارت خارجی طی دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹

همچون سال‌های گذشته در رتبه نخست کشورهای صادرکننده به ایران قرار دارد. سهم این کشور از کل واردات ایران از ۲۴/۱ درصد در مجموع سال ۱۳۹۷ و ۲۵/۶ درصد در مجموع سال ۱۳۹۸، به ۲۴/۵ درصد در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ رسیده است. به این ترتیب می‌توان ادعا کرد که بر خلاف صادرات، واردات ایران از چین تغییر چندانی را تجربه نکرده است. امارات با ۱/۱ میلیارد دلار صادرات به ایران در این مدت، همچون سال‌های گذشته در رتبه دوم شرکای وارداتی ایران قرار گرفته و سهم آن از ۱۵/۳ درصد در سال ۱۳۹۷ و ۲۰/۴ درصد در سال ۱۳۹۸ به ۲۱/۴ درصد در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. ترکیه نیز با ۵۳۵ میلیون دلار صادرات به ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹، همچون سال قبل در جایگاه سوم شرکای وارداتی کشور قرار دارد. سهم این کشور از کل واردات ایران در این مدت ۱۰/۶ درصد بوده، در حالی که این سهم در مجموع سال ۱۳۹۸ معادل ۱۱/۴ درصد و در مجموع سال ۱۳۹۷ معادل ۶/۱ درصد بود. روسیه پس از مدتی وقفه به جمع پنج شریک عمده وارداتی ایران پیوسته و در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ با ۳۵۶ میلیون دلار صادرات به ایران و سهم ۶/۷ درصدی از کل واردات کشور، در جایگاه چهارم قرار گرفته است. هند اما از جایگاه سوم در سال ۱۳۹۷ و جایگاه چهارم در سال ۱۳۹۸، به جایگاه پنجم شرکای وارداتی ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ فروافتاده و با صادرات ۳۳۵ میلیون دلاری به ایران، سهمی ۶/۷ درصدی از کل واردات کشور داشته است. به این ترتیب آلمان به عنوان مهمترین شریک وارداتی اروپایی ایران دیگر در بین پنج شریک عمده وارداتی کشور جایی ندارد. در مجموع پنج شریک عمده واردات ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ سهم ۷۰/۲ درصدی از کل واردات کشور داشته‌اند که اندکی کمتر از سهم ۷۰/۷ درصدی پنج شریک عمده وارداتی در کل سال ۱۳۹۸ بوده است.

طبق گزارش بانک مرکزی، کل بدهی خارجی کشور در پایان سال ۱۳۹۸ معادل ۹۱۰ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال گذشته ۳/۳ درصد کاهش یافته است. حدود ۷/۵ میلیارد دلار از این رقم مربوط به بدهی‌های میان‌مدت و بلندمدت است که رشد ۴/۲ درصدی را نشان می‌دهد. با این حال بدهی‌های خارجی کوتاه‌مدت ایران در این مدت با کاهش ۲۸/۵ درصدی به سطح ۱/۵ میلیارد دلار رسیده است.

متأسفانه طی چند ماه اخیر، گمرک از ارائه جزئیات تجارت خارجی کشور اجتناب کرده و بخش محصولات عمده وارداتی و صادراتی را نیز از گزارش تحلیل مقدماتی خود حذف کرده است. در ارتباط با مقاصد صادراتی کشور در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹، چین با ۱/۲ میلیارد دلار واردات از ایران همچون سال‌های قبل در صدر قرار گرفته و سهمی ۲۷/۷ درصدی از کل صادرات ایران را به خود اختصاص داده است. این سهم در سال ۱۳۹۸ معادل ۲۳/۰ درصد و در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۰/۸ درصد بود. عراق نیز همچون سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، جایگاه دومین کشور واردکننده کالاهای ایرانی را با ۱/۱ میلیارد دلار واردات در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ به خود اختصاص داده است. سهم عراق از کل صادرات ایران در این مدت ۲۵/۸ درصد و در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۷ به ترتیب معادل ۲۱/۷ درصد و ۲۰/۱ درصد بوده است. امارات متحده عربی در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ معادل ۶۸۲ میلیون دلار و ارات کالای غیرنفتی از ایران داشته و سومین شریک صادراتی ایران در این مدت محسوب می‌شود. سهم امارات از کل صادرات ایران در این مدت ۱۵/۹ درصد بوده است، در حالی که در مجموع سال ۱۳۹۸ با سهم ۱۰/۹ درصدی در جایگاه چهارم شرکای صادراتی ایران قرار گرفته بود. افغانستان با واردات ۳۴۱ میلیون دلاری از ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ سهمی ۷/۹ درصدی را از کل صادرات ایران به خود اختصاص داده و در جایگاه چهارم مقاصد صادراتی ایران قرار گرفته است. این در حالی است که سهم این کشور از صادرات ایران در سال ۱۳۹۸ معادل ۵/۷ درصد بود که آن را در جایگاه پنجم شرکای صادراتی ایران قرار می‌داد. ترکیه با ۱۴۴ میلیون دلار واردات از ایران و سهم ۳/۴ درصدی، در جایگاه پنجم شرکای صادراتی ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ بوده است. این کشور در مجموع سال ۱۳۹۸ با سهم ۱۲/۲ درصدی از مجموع صادرات ایران جایگاه سوم را داشت. در مجموع پنج شریک عمده صادرات ایران در دو ماهه نخست سال ۱۳۹۹ سهم ۸۰/۶ درصدی از کل صادرات کشور داشته‌اند، در حالی که این رقم برای پنج شریک عمده صادرات ایران در کل سال ۱۳۹۸ معادل ۷۳/۵ درصد و در کل سال ۱۳۹۷ معادل ۶۶/۸ درصد بوده است. به این ترتیب صادرات ایران به شدت به چین و چند کشور همسایه‌اش محدود شده است.

از سوی دیگر، چین با صادرات ۱/۲ میلیارد دلار کالا به کشور در این مدت

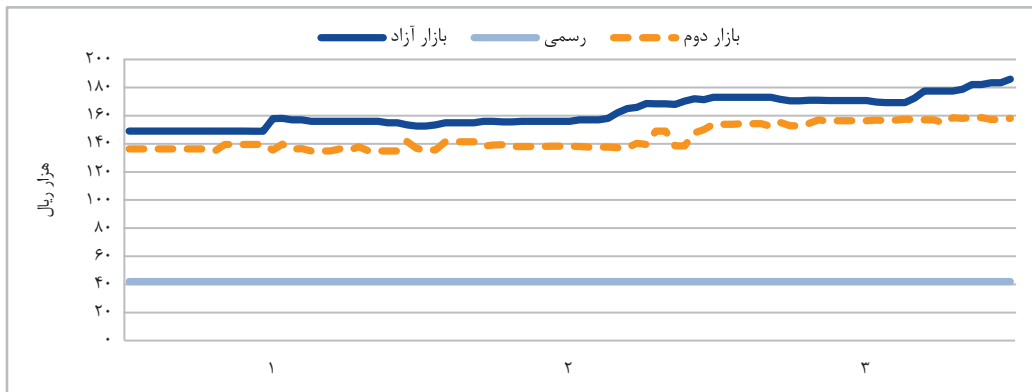
۴. بازار ارز

صرفی‌های مجاز بود و در میان صرفی‌های غیرمجاز نرخ دلار آمریکا در برابر ریال ایران فراتر از این ارقام به ثبت رسید. مهمترین خبر تأثیرگذار بر بازار ارز در این فصل، تصویب قطعنامه شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی علیه ایران در تاریخ ۳۰ خردادماه بود که ایران را به همکاری با این آژانس ملزم می‌کرد. البته این فقط جرقه‌ای بود برای افزایش نرخ ارز در ایران، در حالی که متغیرهای کلان اقتصادی از

در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۹، چه در بازار آزاد و چه در بازار دوم (سامانه نیما)، نرخ دلار در برابر ریال ایران به روند افزایشی خود ادامه داد. این روند پس از اندکی وقفه در نیمه اول سال ۱۳۹۸، از نیمه دوم سال ۱۳۹۸ مجدداً آغاز شده بود. قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد در ابتدای سال ۱۳۹۹ معادل ۱۴۹۱۰ هزار ریال بود، در حالی که در انتهای فصل بهار قله ۱۸۶۱۰ هزار ریال را فتح کرد. این نرخ البته مربوط به

یافت. این در حالی است که ثبات نرخ رسمی دلار در سطح ۴۲ هزار ریال منجر به ثبت شکاف قابل توجه ۲۸۶/۶ درصدی این نرخ و نرخ دلار در بازار آزاد در فصل نخست سال ۱۳۹۹ شد. البته اخبار غیررسمی از کاهش قابل توجه تخصیص ارز با نرخ رسمی در سال ۱۳۹۹ حکایت دارند. به طور متوسط در بهار این سال، نرخ دلار در برابر ریال در بازار آزاد ۱۸/۷ درصد بیشتر از مدت مشابه سال قبل و ۱۷/۰ درصد بیشتر از زمستان سال قبل بوده است. نمودار ۴ نرخ رسمی برابری دلار آمریکا و ریال ایران و همچنین این نرخ را در بازار دوم و بازار آزاد در فصل نخست سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد.

نمودار ۴- نرخ برابری دلار آمریکا بر حسب ریال در سال ۱۳۹۹

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شبکه اطلاع رسانی طلا، سکه و ارز و پایگاه اینترنتی <http://sanarate.ir>

به بازگشت تمهه ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸ تا پایان تیرماه سال ۱۳۹۹ یکی از عوامل اثرگذار بر بازار ارز در کوتاه‌مدت به شمار می‌رود.

با این حال عدم انتشار به موقع آمارهای پولی برای مشاهده وضعیت رشد پایه پولی و عدم انتشار آمار وضعیت مالی دولت به عنوان یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر رشد پایه پولی، به افزایش انتظارات تورمی و متعاقباً تشدید فشار افزایشی بر نرخ دلار آمریکا در برابر ریال ایران دامن زده و خواهد زد.

قبیل رشد قابل توجه پایه پولی در پی تشدید کسری بودجه دولت، زمینه این افزایش را فراهم کرده بودند. قیمت دلار آمریکا در برابر ریال در خردادماه به طور متوسط به ۱۶۲/۴ هزار ریال رسید که رکوردی تاریخی محسوب شده و ۳۰/۹ درصد بیشتر از متوسط همین نرخ در ماه مشابه سال ۱۳۹۸ بود. نرخ حواله دلار در بازار دوم نیز از ۱۳۶/۳ هزار ریال در ابتدای سال به بیش از ۱۵۸/۲ هزار ریال در انتهای خردادماه رسید که در تاریخ معاملات این بازار بی‌سابقه بوده است. به این ترتیب شکاف میان نرخ دلار آمریکا در برابر ریال در بازار آزاد و بازار دوم از ۹/۳ درصد در ابتدای سال به ۱۷/۶ درصد در انتهای بهار افزایش

به گفته معاون ارزی بانک مرکزی، میزان تعهدات ارزی ایفان‌شده از حدود ۲۸ درصد در دی ماه سال ۱۳۹۷ به کمتر از ۱۰ درصد در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است و به این ترتیب در ازای ارز تخصیص‌یافته، واردات بیشتری به کشور صورت پذیرفته است. کاهش قابل توجه تخصیص ارز با نرخ رسمی در این مهم بی‌تأثیر نبوده است. رییس کل بانک مرکزی از تخصیص ارز ۲/۵ میلیارد دلاری برای واردات در ۵۰ روز نخست سال ۱۳۹۹ خبر داده که حدود ۵۰ درصد آن از طریق سامانه نیما صورت پذیرفته است. همچنین الزام صادرکنندگان

۵. متغیرهای پولی و اعتباری

مراتب سنگین‌تر در ماه‌ها و سال‌های پیش‌رو را به صدا در می‌آورد. اگرچه جزئیات این آمار منتشر نشده، ولی می‌توان حدس زد که منشأ این افزایش شدید در آمار پایه پولی که رشد آن را حتی بیشتر از رشد نقدینگی کرده است، جبران کسری بودجه دولت بوده که خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی یا خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی را بالا برده است. عدم فروش اوراق بدهی کافی از سوی دولت و تداوم جبران کسری بودجه از محل پایه پولی در ماه‌های بعد، جهش بیشتر و سریع‌تر قیمت در بازارهای مختلف را به ویژه در شرایط رکودی فعلی اجتناب‌ناپذیر خواهد کرد.

آخرین ترازنامه سیستم بانکی که به صورت رسمی از سوی بانک مرکزی منتشر شده حاکی از رشد ۳۲/۷ درصدی پایه پولی و ۳۱/۳ درصدی نقدینگی در انتهای سال ۱۳۹۸ نسبت به انتهای سال قبل از آن است. بر این اساس در پایان اسفند ۱۳۹۸، پایه پولی به ۳,۵۲۵ هزار میلیارد ریال و حجم نقدینگی به ۲۴,۷۲۱ هزار میلیارد ریال

در حالی که بانک‌های مرکزی معتبر دنیا نسبت به انتشار آمار کل‌های پولی به صورت هفتگی و با چند روز تأخیر اقدام می‌کنند، این آمار در ایران معمولاً به صورت فصلی و با چند ماه تأخیر منتشر می‌شود. با این حال، پس از گمانه‌زنی‌هایی که از رشد افسارگسیخته پایه پولی در سه ماه ابتدایی سال ۱۳۹۹ مطرح شد، رئیس کل بانک مرکزی در اظهار نظری رشد نقدینگی از ابتدای سال تا انتهای خرداد را برابر ۷/۳ درصد (معادل حجم نقدینگی ۲۶,۵۱۴ هزار میلیارد ریالی در انتهای دوره) و رشد پایه پولی را ۸/۸ درصد (معادل پایه پولی ۳,۸۳۵ هزار میلیارد ریالی در انتهای دوره) اعلام و پیش‌بینی کرد رشد نقدینگی امسال به مراتب کمتر از سال قبل باشد. این در حالی است که حتی همین ارقام اعلامی نیز بالاترین رشد در مدت زمان مشابه سال‌های دهه ۱۳۹۰ است. برای مثال رشد این دو متغیر در طول فصل بهار سال گذشته به ترتیب ۵/۲ درصد و ۳/۳ درصد بوده است. این امر زنگ خطر وقوع تورم‌های به

جدول ۸- منابع پایه پولی و مصارف نقدینگی (هزار میلیارد ریال)

درصد تغییر در طول سال	۱۳۹۸			۱۳۹۷		
	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	
						پایه پولی
۳۲/۷	۳,۵۳۵/۲	۳,۱۴۲/۶	۲,۹۵۱/۲	۲,۷۴۴/۳	۲,۶۵۶/۹	خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی
۴۹/۷	۳,۶۱۶/۵	۳,۰۷۲/۴	۲,۶۵۷/۷	۲,۳۱۰/۴	۲,۴۱۶/۵	خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی
-۹۴/۶	۱۵/۸	۲۴۶/۸	۳۳۶/۶	۴۱۴/۸	۲۹۲/۰	بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی
-۱۹/۸	۱,۱۰۷/۵	۱,۱۱۳/۹	۱,۲۱۸/۸	۱,۳۴۵/۵	۱,۳۸۱/۷	خالص سایر اقلام
-۱۵/۳	-۱,۲۱۴/۶	-۱,۲۹۰/۵	-۱,۲۶۱/۹	-۱,۳۲۶/۴	-۱,۴۳۳/۳	
						نقدینگی
۳۱/۳	۲۴,۷۲۱/۵	۲۲,۶۲۳/۱	۲۱,۲۶۴/۴	۱۹,۷۹۹/۱	۱۸,۸۲۸/۹	پول
۴۹/۸	۴,۲۷۳/۰	۳,۶۳۴/۸	۳,۳۳۳/۵	۳,۱۰۸/۷	۲,۸۵۲/۳	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص
۱۱/۷	۶۱۱/۴	۵۲۷/۹	۴۹۸/۶	۵۰۲/۲	۵۴۷/۵	سپرده‌های دیداری
۵۸/۹	۳,۶۶۱/۶	۳,۱۰۶/۹	۲,۸۳۴/۹	۲,۶۰۶/۵	۲,۳۰۴/۸	شبه پول (سپرده‌های غیردیداری)
۲۸/۰	۲۰,۴۴۸/۵	۱۸,۹۸۸/۳	۱۷,۹۳۰/۹	۱۶,۶۹۰/۴	۱۵,۹۷۶/۶	ضریب فزاینده نقدینگی (بدون واحد)
-	۷/۰	۷/۲	۷/۲	۷/۲	۷/۱	

مآخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی

درصدی شبه پول در سال ۱۳۹۸ حکایت دارد که در نتیجه آن رشد نقطه به نقطه ۳۱/۳ درصدی نقدینگی شکل گرفته است. این نرخ رشد در مقایسه با ارقام مشابه سه سال قبل از آن بیشترین رشد محسوب می‌شود. افزایش رشد نقدینگی در سال ۱۳۹۸ با بیشتر شدن سیالیت نقدینگی نیز همراه بوده است. بازدهی بالاتر بازارهای موازی بازار پول به طور طبیعی موجب می‌شود که افراد انگیزه کمتری برای نگهداری سپرده‌های بلندمدت بانکی (شبه پول) داشته باشند و منابع مالی خود را با نقدشوندگی بالاتری نگه دارند تا در زمان لازم به راحتی بتوانند در بازارهای دیگر خرید یا سرمایه‌گذاری کنند. همین امر موجب قدرت تورم‌زایی بیشتر نقدینگی می‌شود. به بیان دیگر، با توجه به نقدشوندگی بالاتر پول نسبت به شبه پول، هر چه سهم پول از نقدینگی بیشتر باشد، رشد سطح عمومی قیمت‌ها به نسبت بالاتر خواهد بود. سهم پول از کل نقدینگی در ادامه روند افزایشی خود، در انتهای سال ۱۳۹۸ به بیش از ۱۷ درصد رسید. این در حالی است که نسبت مذکور در انتهای ۱۳۹۷ معادل ۱۵ درصد و در انتهای ۱۳۹۶ معادل ۱۲ درصد بوده است. در آخرین روز سال ۱۳۹۸ رشد نقطه به نقطه پول (۴۹/۸ درصد) نزدیک به دو برابر رشد شبه پول (۲۸/۰ درصد) بوده است. عمده افزایش در مقدار پول در این مدت ناشی از افزایش ۵۸/۹ درصدی سپرده‌های دیداری بوده و جزء دیگر آن یعنی اسکناس و مسکوک در دست اشخاص تنها ۱۱/۷ درصد در این مدت افزایش داشته است.

مانده کل تسهیلات اعطاشده سیستم بانکی در آخرین روز بهمن ۱۳۹۸ با ۲۰/۲ درصد رشد نسبت به ابتدای سال به ۱۸,۱۲۱ هزار میلیارد ریال رسید. رشد سپرده‌های نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی طی این مدت کمی بالاتر و معادل ۲۷/۴ درصد بود و رقم آن به ۲۵,۷۸۱ هزار میلیارد ریال رسید. از آنجا که نسبت ذخیره قانونی در یک سال منتهی به بهمن ۱۳۹۸ تغییر چندانی نداشته و در حدود ۱۰,۴ درصد ثابت مانده، نسبت تسهیلات به سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی در این مدت کاهش داشته و به ۷۸/۴ درصد رسیده است. این نسبت در ابتدای دهه ۱۳۹۰ معادل ۱۱۰ درصد و در سال ۱۳۹۳ معادل ۹۳ درصد بوده و در سال‌های اخیر (به جز سال ۱۳۹۵) به طور تقریباً مستمر با کاهش همراه بوده است. این موضوع عمدتاً به علت کاهش تمایل بانک‌ها به تسهیلات‌دهی در شرایط رکود تورمی جهت پرهیز از نکول وام‌های اعطایی و تعیین دستوری نرخ‌های سود به وقوع پیوسته است. جدول ۹ جزئیات این آمار را نشان می‌دهد.

رسیده است. بنابراین هر واحد پول پر قدرت در پایان سال ۱۳۹۸ با ضریب فزاینده‌ای معادل ۷/۰ واحد به نقدینگی تبدیل شده است. ضریب فزاینده نقدینگی از ابتدای سال ۱۳۹۶ تقریباً در همین سطح بوده و تغییر چندانی نداشته است. جدول ۸ جزئیات رشد پایه پولی و نقدینگی را در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نشان می‌دهد.

آمار پایه پولی از ترازنامه بانک مرکزی قابل استخراج است. بر اساس آمارها، علت اصلی رشد پایه پولی در سال ۱۳۹۸، رشد خالص دارایی خارجی بانک مرکزی بوده که ناشی از برداشت دولت از صندوق توسعه ملی و همچنین متأثر از تجدید ارزیابی و تسعیر با نرخ بالاتر ارز بوده است. این در حالی است که در سال ۱۳۹۷ افزایش شدید خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی مهمترین عامل افزایش پایه پولی بود. خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی که در طول سال ۱۳۹۸ معادل ۴۹/۷ درصد افزایش را به ثبت رسانده، در کنار عامل کاهش سایر اقلام که در این مدت کاهش ۱۵/۳ درصدی را تجربه کرده، عوامل افزایش قابل توجه پایه پولی در سال ۱۳۹۸ به حساب می‌آیند و به ترتیب سهم از رشد ۴۵/۲ درصدی و ۸/۲ درصدی داشته‌اند. از طرف دیگر خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی و بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی در این مدت به ترتیب با افت ۹۴/۶ درصدی و ۱۹/۸ درصدی همراه بوده‌اند و سهم از رشد منفی ۱۰/۴ درصدی و منفی ۱۰/۳ درصدی داشته‌اند. افت ذکر شده در خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی در حالی رخ داده است که این متغیر در طول زمستان ۱۳۹۷ حدود ۱۲۰ درصد افزایش یافته بود و عامل اصلی آن رشد ۱۷۲ درصدی بدهی دولت به بانک مرکزی بوده است. بر اساس توضیحات مندرج در گزارش بانک مرکزی، افزایش بدهی دولت به بانک مرکزی در این مدت عمدتاً یک عملیات حسابداری و به دلیل تبدیل بخشی از بدهی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به بانک مرکزی به بدهی دولت به بانک مرکزی بوده است. به عبارت دیگر همزمان بخشی از بدهی دولت به بانک‌ها و بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی تسویه شده و به جای آن بدهی دولت به بانک مرکزی افزایش یافته است. در مجموع، ترکیب پایه پولی در سال ۱۳۹۸ کمی دستخوش تغییر شده و سهم خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی حتی از قبل هم پررنگ‌تر شده است.

برای تحلیل آمار نقدینگی باید ترازنامه کل سیستم بانکی را مورد بررسی قرار داد. این ترازنامه از رشد ۴۹/۸ درصدی حجم پول (شامل اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری) و ۲۸/۰

جدول ۹- مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در پایان دوره

نسبت به	درصد تغییر بهمن ۱۳۹۸ نسبت به					
	۱۳۹۷ بهمن	پایان ۱۳۹۷	بهمن ۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
تسهیلات (هزار میلیارد ریال)	۲۰/۲	۲۰/۱	۱۸,۱۲۰/۶	۱۵,۰۹۰/۲	۱۲,۵۸۷/۱	۹,۸۶۶/۶
سپرده‌ها (هزار میلیارد ریال)	۲۷/۴	۲۴/۷	۲۵,۷۸۰/۶	۲۰,۶۷۳/۴	۱۶,۴۶۴/۱	۱۲,۷۲۸/۴
سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی (هزار میلیارد ریال)	۲۷/۵	۲۴/۴	۲۳,۰۹۸/۶	۱۸,۵۶۸/۳	۱۴,۷۴۱/۹	۱۱,۳۷۴/۱
نسبت ذخیره قانونی (درصد)	-	-	۱۰/۴	۱۰/۲	۱۰/۵	۱۰/۶
نسبت تسهیلات به سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی (درصد)	-	-	۷۸/۴	۸۱/۳	۸۵/۴	۸۶/۷

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، آمارهای بانکی

آن (۲,۱۶۷ هزار میلیارد ریال) به بخش صنعت و معدن اختصاص یافته است. پس از سرمایه در گردش، توسعه، ایجاد و خرید کالای شخصی سه هدف بعدی پرداخت تسهیلات در این سال بوده‌اند که هر یک حدود ۱۱ تا ۱۴ درصد از مجموع کل تسهیلات اعطایی را شامل می‌شوند. در بین بخش‌های اقتصادی نمایش داده شده در جدول ۱۰ که بر اساس طبقه‌بندی ISIC دسته‌بندی شده‌اند، بیشترین مقدار تسهیلات به منظور توسعه به بخش صنعت و معدن (۵۵۴ هزار میلیارد ریال)، بیشترین تسهیلات به منظور ایجاد به بخش خدمات (۴۲۲ هزار میلیارد ریال) و بیشترین تسهیلات به منظور خرید کالای شخصی به بخش بازرگانی (۸۸۳ هزار میلیارد ریال) تعلق گرفته است.

در طول سال ۱۳۹۸ حدود ۱۰/۵ میلیون فقره تسهیلات در مجموع به ارزش ۹,۷۵۰ هزار میلیارد ریال توسط سیستم بانکی کشور به بخش‌های مختلف اقتصادی اعطا شده است که در مقایسه با سال ۱۳۹۷ از لحاظ ارزشی ۲۶/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. دو بخش خدمات و صنعت و معدن بیشترین سهم را از دریافت این تسهیلات داشته‌اند و هر کدام تقریباً یک سوم آن را به خود اختصاص داده‌اند. بخش بازرگانی نیز با دریافت حدود ۱۹ درصد تسهیلات سیستم بانکی در سال ۱۳۹۸ در رتبه سوم قرار دارد. در بین اهدافی که برای پرداخت این تسهیلات عنوان می‌شود، تأمین سرمایه در گردش با ۵۴/۰ درصد (۵,۲۶۱ هزار میلیارد ریال) بیشترین سهم را از کل داشته که عمده

جدول ۱۰- تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی (میلیارد ریال) و هدف از دریافت آنها در هر بخش (درصد از کل) در سال ۱۳۹۸

کل بخش‌ها	کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و ساختمان	بازرگانی	خدمات	متفرقه
مجموع	۷۴۷,۴۶۷	۳,۱۷۲,۳۸۹	۶۸۶,۹۷۱	۱,۸۵۰,۹۳۹	۳,۲۸۵,۸۶۶	۶,۲۷۴
ایجاد	۲۱/۹	۱۱/۴	۱۴/۲	۳/۹	۱۲/۸	۳/۶
تأمین سرمایه در گردش	۶۲/۲	۶۸/۳	۲۴/۸	۳۸/۴	۵۲/۱	۸۷/۵
تعمیر	۰/۵	۰/۶	۲۱/۰	۰/۳	۲/۶	۲/۶
توسعه	۹/۳	۱۷/۵	۵/۸	۸/۶	۱۵/۴	۵/۴
خرید کالای شخصی	۱/۵	۵/۱	۰/۳	۷/۴۷	۴/۸	۱/۱
خرید مسکن	۰/۳	۴/۰	۳۲/۸	۳/۰	۱/۱	۰/۳
سایر	۴/۲	۳/۰	۱/۱	۸/۰	۱۰/۲	۰/۶

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی و هدف از دریافت طی سال ۱۳۹۸

۶. وضعیت مالی دولت

تحقق‌یافته دلیل اصلی عدم انتشار آمارهای وضعیت مالی دولت بوده، در حالی که معاون اول رییس‌جمهور از تحقق حدوداً ۸ میلیارد دلاری درآمد نفتی کل کشور در سال ۱۳۹۸ پرده برداشته است. با لحاظ متوسط قیمت ۵۹ دلاری هر بشکه نفت سنگین ایران در طول سال ۱۳۹۸، اگر طبق فروش قانون بودجه این سال به طور متوسط ۱۳۵ هزار بشکه در روز میعانات گازی به پتروشیمی‌های داخلی فروخته شده باشد، حدود ۲۵۰ هزار بشکه در روز صادرات نفتی انجام پذیرفته تا درآمد نفتی کل کشور به حدود ۸ میلیارد دلار بالغ شود. به این ترتیب و با فرض خوشبینانه تحقق ۳/۵ میلیارد دلار صادرات گاز در

پس از تصویب قانون بودجه سال ۱۳۹۹ بدون بررسی آن در صحن علنی مجلس، با روی کار آمدن مجلس جدید موضوع اصلاح این قانون مطرح شده است. برآوردهای مختلفی از کسری بودجه احتمالی سال ۱۳۹۹ مطرح می‌شوند که به ندرت جزئیات این ارقام و نحوه محاسبه‌شان ارائه می‌شود. این در حالی است که آمار رسمی عملکرد مالی دولت از آذرماه سال ۱۳۹۷ به این سو از سوی بانک مرکزی منتشر نشده و رقم دقیق کسری بودجه محقق شده در سال ۱۳۹۸ نیز در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. به نظر می‌رسد حساسیت ایجادشده در خصوص درآمدهای نفتی

بودجه این سال و حدود ۱۷ درصد بیشتر از عملکرد درآمدهای جاری در سال ۱۳۹۷ بوده است. بنابراین درآمدهای جاری با توجه به تورم تجربه شده در این سال به طور واقعی کاهش یافته که بازتاب دهنده شرایط رکودی کشور در این سال است. درآمدهای مالیاتی در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۲۶ درصد بیشتر از عملکرد سال ۱۳۹۸ در نظر گرفته شده است که با توجه به برآیند تورم انتظاری سال ۱۳۹۹ و رکود احتمالی حاکم بر اقتصاد کشور در این سال، چندان دور از دسترس نیست.

متأسفانه داده‌های مربوط به هزینه‌های جاری و عمرانی دولت در نیمه دوم سال ۱۳۹۸ در دسترس نیست. با این حال می‌توان انتظار داشت که هزینه‌های جاری در سال ۱۳۹۸ نزدیک به رقم مصوب اصلاحیه قانون بودجه این سال (۳۰،۱۱۳ هزار میلیارد ریال) تحقق یافته، در حالی که هزینه‌های عمرانی حدود نیمی از رقم مصوب اصلاحیه را پوشش داده و نزدیک به ۲۰۰ هزار میلیارد ریال عملکرد داشته باشد. به این ترتیب برآورد می‌شود که کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای به حدود ۵۶۰ هزار میلیارد ریال در این سال رسیده باشد که نزدیک به دو برابر رقم مشابه در سال ۱۳۹۷ است.

هزینه بازپرداخت بدهی‌های قبلی دولت (تملک دارایی‌های مالی) نیز در سال ۱۳۹۸ نزدیک به دو برابر سال ۱۳۹۷ بوده است. برای پرداخت این هزینه‌ها و جبران کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای، واگذاری دارایی‌های مالی از سوی دولت حدود ۱،۶۸۰ هزار میلیارد ریال بوده است که رشدی حدوداً ۸۰ درصدی را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد. حدود ۹۶۰ هزار میلیارد ریال از این رقم توسط انتشار اوراق مالی اسلامی تأمین شده و نزدیک به ۶۵۰ هزار میلیارد ریال نیز از منابع صندوق توسعه ملی استفاده شده است. با توجه به عدم دسترسی بانک مرکزی به منابع ارزی صندوق توسعه ملی، برداشت از منابع این صندوق توسط دولت همچون استقراض دولت از بانک مرکزی عمل کرده و منجر به رشد پایه پولی می‌شود. شایان ذکر است که با وجود انتشار حجم قابل توجهی از اوراق مالی دولتی، به دلیل رشد همزمان پایه پولی، نرخ بهره واقعی در اقتصاد ایران نه تنها افزایش نیافته، بلکه روندی نزولی را دنبال کرده است. این مهم علاوه بر تشدید تورم، افزایش قیمت دارایی‌ها را نیز به همراه داشته است.

این سال و پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و شرکت‌های ملی نفت و گاز، سهم دولت از درآمدهای نفتی و گازی کشور به بیش از ۸ میلیارد دلار می‌رسد. اگر این درآمد با نرخ هر دلار آمریکا معادل ۴۲ هزار ریال تسعیر شده باشد، درآمد نفتی دولت در سال ۱۳۹۸ به حدود ۳۵۰ هزار میلیارد ریال بالغ می‌شود. این در حالی است که منابع غیررسمی - از جمله گزارش رییس سازمان برنامه بودجه کشور در مجلس شورای اسلامی - از تحقق حدوداً ۵۴۰ هزار میلیارد ریالی درآمدهای نفتی در این سال حکایت دارند. به این ترتیب تنها در شرایطی این ارقام با یکدیگر هماهنگی خواهند داشت که دولت حدود ۵/۴ میلیارد دلار از ارز خود را با نرخ رسمی و مابقی آن را بر اساس متوسط نرخ دلار در سامانه نیما (هر دلار معادل ۱۱۱/۷ هزار ریال) تسعیر کرده باشد. معاون ارزی بانک مرکزی از تخصیص ۱۴ میلیارد دلار ارز با نرخ رسمی در سال ۱۳۹۸ مطابق سقف قانون بودجه این سال خبر داده، در حالی که بخشی از ارز تخصیص یافته با نرخ رسمی از منشأ صادرات غیرنفتی بوده و نه از محل درآمدهای نفتی دولت و مابه‌التفاوت آن با نرخ سامانه نیما به عنوان بدهی دولت منظور شده است. بنابراین سیاست تخصیص ارز با نرخ رسمی برای کنترل قیمت کالاهای اساسی در عمل با افزایش پایه پولی به عاملی برای افزایش تورم و حتی افزایش قیمت این کالاها تبدیل شده است.

کاهش حدوداً ۵۰ درصدی درآمدهای نفتی دولت در سال ۱۳۹۸، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای را به حدود ۵۵۰ هزار میلیارد ریال کاهش داد که معادل ۳۵ درصد قانون بودجه این سال و نزدیک به ۹۲ درصد اصلاحیه قانون بودجه این سال بود. این در حالی است که با وجود سخت‌تر شدن فروش نفت برای ایران، معادل ۱،۰۷۵ هزار میلیارد ریال برای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ در نظر گرفته شده و از این رو بازنگری و اصلاح این قانون بودجه ضروری به نظر می‌رسد.

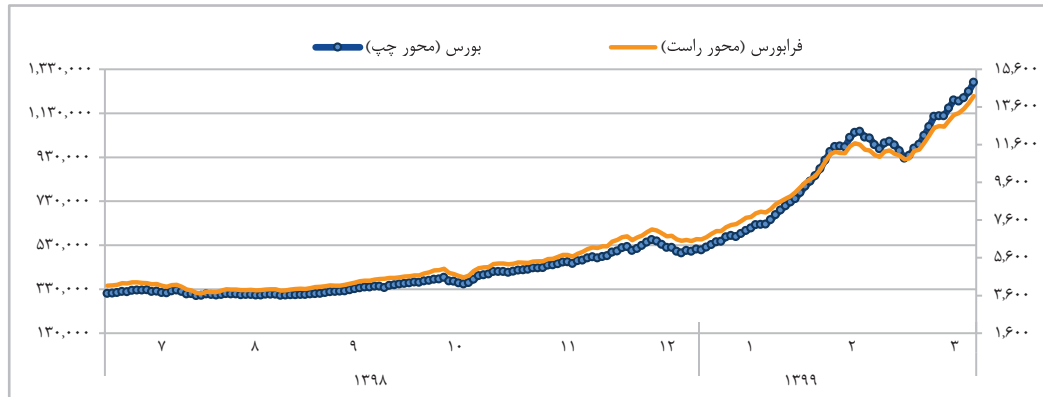
در خصوص درآمدهای جاری، درآمدهای مالیاتی بیش از رقم مصوب اصلاحیه قانون بودجه سال ۱۳۹۸ تحقق یافته و حدود ۱،۶۳۰ هزار میلیارد ریال از این طریق در اختیار دولت قرار گرفته است. سایر درآمدهای جاری نیز نزدیک به ۵۷۰ هزار میلیارد ریال تحقق یافته تا کل درآمدهای جاری دولت به حدود ۲،۲۰۰ هزار میلیارد ریال بالغ شود. این رقم حدود ۱۱ درصد بیشتر از رقم مصوب اصلاحیه قانون

۷. بازار سرمایه

هزار واحد اصلاح شد و روند صعودی این بار با سرعت بیشتری در خردادماه ادامه یافت تا در آخرین روز این ماه شاخص به ۱،۲۷۰ هزار واحد برسد که رشد ۱۵۰ درصدی در این فصل و ۴۴۰ درصدی در یک سال منتهی به آن را نشان می‌دهد. فرابورس ایران هم روند مشابه و البته با نوسان کمتری را در این فصل تجربه کرد. شاخص فرابورس در آخرین روز کاری سال ۱۳۹۸ حدود ۸،۵۸۰ واحد بود که با ۷۷ درصد رشد تا بیستم اردیبهشت عدد ۱۱،۶۸۰ واحد را پشت سر گذاشت و بعد از یک افت چند روزه، در آخرین روز خرداد به ۱۴،۱۸۰ واحد رسید. به این ترتیب شاخص فرابورس در فصل بهار امسال نزدیک به ۱۱۵ درصد افزایش داشته است. نمودار ۵ تحولات روزانه شاخص‌های کل بورس و فرابورس را از نیمه دوم سال ۱۳۹۸ تا انتهای فصل اول امسال نشان می‌دهد.

بعد از بازده نزدیک به ۱۹۰ درصدی بازار سرمایه در سال ۱۳۹۸ کمتر کسی فکر می‌کرد که این روند صعودی در سال ۱۳۹۹ هم ادامه پیدا کند و حتی خیلی از فعالان بازار و کارشناسان اقتصادی انتظار ریزش شدید شاخص کل بورس و فرابورس را داشتند. با این حال سال ۱۳۹۹ برای بازار سرمایه ایران به صورت بی‌سابقه و غیرقابل انتظاری شروع شد. شاخص کل بورس که سال را با رقم حدود ۵۱۰ هزار واحد شروع کرده بود، در ۲۰ اردیبهشت‌ماه به بیش از یک میلیون واحد رسید و در یک ماه و نیم ابتدایی فعالیت در این سال نرخ سود بیش از ۱۰۰ درصدی را به ثبت رساند. اواخر اردیبهشت زمانی بود که شاخص برای چند روز منفی شد و بسیاری را به این نتیجه رساند که حباب بازار در حال ترکیدن است و روند نزولی شدیدی در ماه‌های پیش‌رو مشاهده خواهد شد. با این حال شاخص تنها تا حدود ۹۲۵

نمودار ۵- شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

مأخذ: سایت اینترنتی بورس اوراق بهادار تهران، قابل دسترسی در <http://new.tse.ir> و فرابورس ایران، قابل دسترسی در <http://ifb.ir>

کرده است. شاخص هم‌وزن در طول بهار امسال معادل ۱۳۱/۱ درصد و در طول یک سال قبل از آن ۶۲۷/۴ درصد رشد کرده که در مقیاس سالانه بسیار بیشتر از رشد شاخص کل است. بنابراین در این یک سال به طور متوسط شرکت‌های کوچکتر از رشد بسیار بیشتری به نسبت شرکت‌های بزرگتر برخوردار بوده‌اند که در این سه ماه آخر یعنی بهار ۱۳۹۹ روند با شدت کمتری برعکس بوده است.

رشد شاخص مالی و شاخص صنعت هم در این فصل به ترتیب ۱۹۱/۴ درصد و ۱۴۲/۳ درصد و در طول یک سال منتهی به انتهای خرداد امسال به ترتیب ۵۲۸/۵ درصد و ۴۲۹/۶ درصد محاسبه شده است. این امر نشان می‌دهد که در بازه‌های مذکور سهام گروه مالی و بانکی به نسبت سهام شرکت‌ها و کارخانه‌های صنعتی به طور متوسط پربازده‌تر بوده است. جدول ۱۱ اهم این آمار و ارقام را نشان می‌دهد.

در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۹ بیش از ۴۸۸ میلیارد سهم در بورس تهران مورد معامله قرار گرفت که ۹۱/۸ درصد بیشتر از حجم معاملات سهام در مدت مشابه سال قبل بود. به دلیل افزایش قابل توجه قیمت سهام، ارزش معاملات نرخ رشد بسیار بیشتری را تجربه کرد و معامله ۵۰۴۹ هزار میلیارد ریال سهم در این مدت نزدیک به ۶۵۰ درصد بیشتر از ارزش معاملات بهار ۱۳۹۸ بود.

به غیر از سهام، معاملات سایر اجزای بازار سرمایه مثل صندوق‌های قابل معامله یا اوراق بدهی هم تقریباً به همین شدت رشد داشتند و نرخ رشد ارزش کل معاملات نیز در این مدت به ۶۲۳ درصد رسید. ارزش بازار بورس در آخرین روز خرداد به نزدیک ۴۷۶۰۰ هزار میلیارد ریال رسید که ۴۳۲/۸ درصد بیشتر از انتهای خرداد سال قبل است. این رقم در انتهای پارسال یعنی تنها سه ماه قبل ۱۸،۷۳۰ هزار میلیارد بود و در طول همین یک فصل ۱۷۴/۳ درصد رشد را تجربه

جدول ۱۱- برخی شاخص‌ها و آمار مهم بورس اوراق بهادار تهران

شاخص صنعت	انتهای دوره			در طول دوره				سه ماهه نخست ۱۳۹۹
	شاخص مالی	شاخص کل	شاخص کل هم‌وزن	ارزش بازار	ارزش معاملات کل	ارزش معاملات سهام	حجم معاملات سهام	
	(هزار واحد)	(هزار واحد)	(هزار واحد)	(هزار میلیارد ریال)	(هزار میلیارد ریال)	(هزار میلیارد ریال)	(میلیارد سهم)	
۱،۱۰۹/۵	۱،۸۵۵/۲	۱،۲۷۰/۶	۴۰۹/۲	۴۷،۵۹۷/۳	۵،۲۳۲/۴	۵،۰۴۹/۳	۴۸۸/۸	سه ماهه نخست ۱۳۹۹
۲۰۹/۵	۲۹۵/۲	۲۳۴/۹	۵۶/۳	۸،۹۲۳/۲	۷۲۳/۵	۶۷۵/۳	۲۵۴/۸	سه ماهه نخست ۱۳۹۸
۴۲۹/۶	۵۲۸/۵	۴۴۱/۰	۶۲۷/۴	۴۳۲/۸	۶۲۳/۲	۶۴۷/۸	۹۱/۸	درصد تغییر

مأخذ: سایت اینترنتی بورس اوراق بهادار تهران، قابل دسترسی در <http://new.tse.ir> و فرابورس ایران، قابل دسترسی در <http://ifb.ir>

۸. سایر تحولات

مسکونی در تهران (حداکثر ۲۰ درصد در سایر کلان‌شهرها و حداکثر ۱۵ درصد در سایر شهرها) را صادر کرد. همچنین خبری مبتنی بر تمدید خودکار قراردادهای اجاره تا سه ماه پس از پایان شرایط اضطراری کرونا منتشر شد که در عمل به معنی نقض مالکیت خصوصی و آزادی قراردادهای اجاره است. علاوه بر این، دستور رییس جمهور حتی برخلاف قوانین جاری کشور است، چرا که قانون روابط مالک و مستاجر مصوب سال ۱۳۷۶ اذعان می‌دارد که به محض انقضای مدت قرارداد، مستأجر

در شرایطی که بازارهای مختلف در ایران نوسانات قابل توجهی را تجربه می‌کنند، دولت برای مقابله با این التهابات عمدتاً به سیاست‌های دستوری توسل جسته است و در این مسیر علاوه بر تعیین دستوری قیمت‌ها، حتی از نقض مالکیت خصوصی افراد ابایی ندارد. اخیراً و پس از افزایش قابل توجه قیمت در بازار خرید و اجاره واحدهای مسکونی، رییس جمهور در ابتدا دستور کنترل رشد قیمت مسکن و پس از آن دستور رشد حداکثر ۲۵ درصدی اجاره‌بهای واحدهای

جدید خودرو خبر داد و تولیدکنندگان خودرو ملزم به ارایه خودرو با قیمت‌های مصوب (کمتر از قیمت بازار) شدند. برای این منظور ثبت نام از متقاضیان دارای شرایط خاص صورت پذیرفت و ۲۵ هزار دستگاه خودرو بر مبنای قرعه‌کشی میان بیش از ۴ میلیون نفر متقاضی توزیع شد. برآورد می‌شود رانت حاصل از این قرعه‌کشی حدود ۱۲ هزار میلیارد ریال بوده است. این در حالی است که رفاه مردم ایران در سال‌های اخیر روند نزولی داشته است. نسبت هزینه‌های خوراکی و مسکن به کل هزینه‌های خانوار یکی از شاخص‌های ارزیابی رفاه است و هر چه این نسبت بیشتر باشد، نشان‌دهنده رفاه کمتر آن جامعه خواهد بود. طبق آخرین گزارش مرکز آمار در تیرماه سال ۱۳۹۹، مجموع هزینه‌های خوراکی و دکانی و هزینه مسکن، سوخت و روشنایی خانوارهای شهری حدود ۵۶/۷ درصد از کل هزینه خانوارهای شهری را به خود اختصاص داده، در حالی که این رقم در سال ۱۳۹۵ معادل ۴۶/۲ درصد بوده است.

باید ملک را تخلیه کند. فارغ از مشکلات قانونی چنین دستوری، اثر آن بر بازار اجاره مسکن نیز مثبت ارزیابی نمی‌شود و در نهایت هزینه معاملات غیررسمی و صوری به ضرر مستأجران خواهد شد. حتی با فرض جلوگیری از معاملات غیررسمی، محدودیت‌های قانونی و کاهش بازدهی اجاره‌دهی واحدهای مسکونی می‌تواند به کاهش عرضه این واحدها منجر شده و در کوتاه‌مدت مستأجران را با مشکل مواجه کند. در این میان آنچه مورد توجه قرار نمی‌گیرد پیروی قیمت‌های نسبی از عرضه و تقاضا در هر بازاری است. این در حالی است که وزیر راه و شهرسازی مدعی شده است که قیمت‌های کنونی در بازار مسکن تابع عرضه و تقاضا نیست.

البته این تنها رویکرد دستوری سیاست‌گذاران اقتصادی در ماه‌های اخیر نبود. با افزایش نرخ ارز، بانک مرکزی بر رعایت بخشنامه این بانک و الزام صادرکنندگان به بازگشت ارز حاصل از صادرات تأکید کرد. با افزایش قیمت خودرو، شورای رقابت از قیمت‌های دستوری

گزارش فصلی تحولات اقتصاد ایران | شماره ۱۹ | تیر ۱۳۹۹

تهیه شده در مدیریت تحقیقات اقتصادی بانک خاورمیانه
کارشناسان: فرشید اسلامبولچی، حسین سلطان آبادی و محمد کوثری

طراح ساختار بصری: حنا ننه نیازمند
گرافیکست و صفحه آرا: میترا دهقانی

ساختمان ادارات مرکزی بانک خاورمیانه

تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم، شماره ۲

دورنگار: ۱۰۹۵-۸۸۷۰

تلفن: ۸۰۰۰-۴۲۱۷

کد پستی: ۱۵۸۱۷۵-۴۴۴۵

کد پستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷

www.middleeastbank.ir

info@middleeastbank.ir